

Hvem er det egentlig som bestemmer hvordan Arendal skal se ut? Og hvem har størst innflytelse i kampen om nåtidens stempel på fremtiden? Her gjelder ikke matematikkens fasitlogikk.

Kam

Er det utbyggerne og arkitektene som har størst innflytelse på byens utseende, eller er det offentlige byplanleggerne og politikere?

Byplanlegging og byutbygging er et konglomerat av elementer som skal materialiseres i fysisk masse og luftrom som preger vårt hjem utenfor hjemmet. Debattene om kulturhus, rutebilstasjonen, det nye Arenasenteret og oppgraving av tidligere kanaler i Arendal, viser at vi kan være like opptatt av vårt felles offentlige rom som vi er av huset vi bor i.

De siste ti årene har det da også vært svært mye å være opptatt av i fylkeshovedstaden. Byens sentrum har gjennomgått en betydelig forandring. Trafikkbildet er endret med omlegging av trafikken bort fra bykjernen og inn i fjellet, mens sentrale bygater er opparbeidet til gågater. Byen har bygget et bibliotek og parkeringshus ved Torvet, samtidig som vi har fått P-hus vest. Og planene fremover er ikke mindre. Det stiller store krav til byplanlegging.

En utbygger og hans arkitekter må forholde seg til politikere, beboere og næringsvirksomhet, men også til byråkratene. Byråkraten, som alle tråder skal samles hos i Arendal, heter Geir Skjæveland. Han er kommunens enhetsleder i noe som har et så kommunalt navn som «Enhet for Plan, Oppmåling, Byggesak og Landbruk», som i fagmiljøene er bedre kjent som POBL.

Geir Skjævelands oppgave er å hjelpe politikerne til å styre byutviklingen. For byutvikling er kompliserte saker. Det handler om å gjennomføre nasjonale og kommunale målsetninger. Verktøyene som brukes for å få dette til er Stortingsproposisjoner, fylkesplan som oppsummerer statlige føringer og kommuneplan. I dag har ikke Arendal en helhetlig byplan. Men det jobbes med kommunedelplaner. Barbuutbyggingen vil bli den første prøvesteinen på en slik kommunedelplan.

Byplanlegging er diplomati.

Geir Skjæveland og hans stab skal ivareta helheten i forhold til alle aktørene som er på banen i spillet om byens fremtidige utforming. Han sier at byplanlegging for ham i stor grad dreier seg om diplomati. Han skal ha tett dialog med driftsstyret og bystyret, for bystyret er kommunens overordnede estetiske organ. Men samtidig skal han ha god kontakt med utbyggerne og arkitektene, for å fortelle dem hva han tror politikerne mener om planene deres. I tillegg skal han selv ha faglige meninger. Det høres komplisert og vanskelig ut, og det er ikke rart at de opprinnelige planene for et prosjekt ofte ikke er til å kjenne skikkelig igjen når alle parter har fått sine meninger inn i denne smeltedigelen.

Men hvem er det egentlig som har størst innflytelse av aktørene som er på banen?

– Kapitalen har fått større innflytelse enn tidligere. Utbyggerne står i kø med sine prosjekter i Oslo. Det gjør de ikke i Arendal. Her må politi-

– Det gjelder å holde tungen rett i munnen

Geir Skjæveland, kommunal enhetsleder

kerne stimulere til vekst. Og da gjelder det å holde tungen rett i munnen, sier Skjæveland.

– Så utbyggerne får lettere spill?

– Det er i en slik situasjon at vi som byplanleggere må være til stede. Vi har en tøff rolle å spille for å skape dialog mellom aktørene. Arkitektmiljøene har klare oppfatninger av hvordan de ønsker å gjennomføre prosjektene, mens vi skal passe på at prosjektene passer inn i bybildet. Det er en slags gi og ta-situasjon.

Men generelt er det en fin tone blant utbyggerne og arkitektene vi oftest møter. Andre ganger kan det være mer intenst.

Byplankontorene blir ofte sett på som et trinn i et karrieremessig klatrestativ, hvor de dyktige innen offentlig planlegging tiltrekkes av private aktører som operer med helt andre lønninger. Hva betyr det for offentlig planlegging?

– Det er noe sant i dette, selv om det alltid finnes unntak. Dersom vi

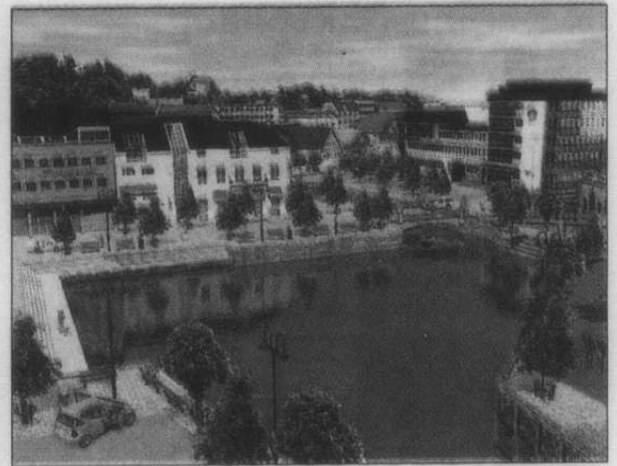
skal være de aktørene vil er tiltenkt å være, må vi ha kompetanse. De siste årene har vi brukt lønn som virkemiddel for å få god kompetanse til å fylle vår rolle bedre. Men det betyr ikke at vi fra før av ikke har mye kompetanse. Dessuten har vi mange idealister som jobber med offentlig planlegging, som synes jobben er svært utfordrende.

Flate for pengekreftene. Hva mener så arkitektene om maktfor-

pen om byen

Historiens dom

VANNSPEIL: Mange kjemper for vannspeil og kanaler i Arendal sentrum. ILLUSTRASJON: ARKITEKTKONTORET AXIS AS

NYBYGG: Slik kan det nye Arena-senteret bli seende ut. TEGNING: ASPLAN VIAK

holdet over byutviklingen i Arendal? Arkitekten Harald Tallaksen er ikke i tvil.

– Makten ligger hos dem som har kapital, og ikke hos byplankontoret. Utbyggerne er sentrale aktører som kan presse politikerne ved å true med å dra et annet sted med investeringene sine. Politikerne og byråkratene har sin kommuneplan. Men en kommuneplan kan ikke bli et detaljert styringsverktøy. Den er grovkornet og har store ord med diffuse

formuleringer. Det kan gi stor innflytelse for utbyggerne, sier han.

– Jeg tror utbyggerne styrer mye i dag. I en konservativ by som Arendal legger nok politikerne seg flate for pengekraftene. Men utbygging skal styres av politikerne. Den skal ikke overlates til arkitektene, sier Terje Thorstensen, pensjonert arkitekt som tidligere jobbet under helt andre forhold enn dagens arkitekter.

– Før ble ting lansert og byggemeldt. Bygningsmyndighetene had-

de en enorm autoritet. Alle prosesser var samlet på færre hender. Vi som planla den gang følte nok at det var lettere å få ting godkjent enn i dag, sier han.

Mindre arkitektinnflytelse. Også arkitekten Hans Olaf Aanensen mener utbyggerne har størst innflytelse over hvordan byen blir seende ut. For som han sier det:

– Selv gode reguleringsplaner kan ikke motstå dårlige prosjekter.

Michael Fuller-Gee mener at arkitektene har hatt enorm innflytelse opp gjennom tiden, men at de har laget så mye dårlig at litt av denne makten er gått tapt.

– Det har ført til at andre aktører har fått mer å si. Og mest innflytelse er gått til utbyggerne som sitter med kapitalen. Det er ikke mange politikere i prosjektfattige kommuner som tør si nei til utbyggere med penger og arbeidsplasser. Utbyggerne bruker ofte flere arkitekter for å finne en god løsning. Det er utbyggeren som velger mellom alternativene og som derfor til slutt sitter med mye makt. Dersom politikerne er tidlig ute med reguleringsplaner og rammevilkår for byutviklingen, ville de også fått mer innflytelse. Det skal bli interessant å se hvor mye politikerne bøyer av fra reguleringsplanen i forbindelse med det nye Arena-senteret, sier Fuller-Gee.

Arkitekt Kjell Jensen mener at det er arkitektene og byplanleggerne som er premissleverandører for hvordan byen blir seende ut. Men samtidig understreker han at politikerne er suverene dersom de utøver sin makt.

– Vi som arkitekter kan være fortvilet over hemskoen som legges i detaljerte reguleringsplaner. Politikerne har stoppet mange fine prosjekter. Det kan jeg skrive under på, ler han.

Ordfører Alf-Eivind Ljøstad, og hans politikerkolleger, har i prinsippet all makt. Ljøstad innrømmer at kapitalen betyr mye, men ikke alt.

– Vi har flere ganger sendt forslag tilbake til utbyggerne, sier han.

FUGLEPERSPEKTIV: Dette kan bli fremtidens Arendal i fugleperspektiv. ILLUSTRASJON: GEIR OLAV KUVAAS, AXIS AS

– Makten ligger hos dem som har kapital

Harald Tallaksen, arkitekt

GEIR LID

